

Opis źródła:

Przemówienie niemieckiego prezydenta Romana Herzoga wygłoszone 1 sierpnia 1994 roku na Placu Krasińskich w Warszawie w 50. rocznicę wybuchu powstania w getcie warszawskim okazało się bardzo istotne i było kolejnym krokiem ku poprawieniu stosunków polsko-niemieckich. Prezydent Niemiec, prosząc o wybaczenie za zbrodnie nazistowskie, przyczynił się do kolejnego kroku ku zjednoczonej Europie i późniejszym członkostwie Polski zarówno w NATO, jak i Unii Europejskiej.

Miejsce wydania:

Wielkie mowy historii : Od Kennedy'ego do Ratzingera, T. 4, Warszawa 2006, s. 328-329.

https://www.bundespraesident.de/SharedDocs/Reden/DE/Roman-Herzog/Reden/1994/08/19940801_Rede.html

Miejsce przechowywania źródła:

Oryginał dokumentu przemówienia znajduje się prawdopodobnie w archiwum Biura Prezydenta Federalnego Niemiec w Berlinie.

Tekst źródła:

Dla mnie to wzruszający moment, móc wyciągnąć dziś do was rękę ponad grobami poległych w Powstaniu Warszawskim.

Jako głowa państwa mojego kraju, jestem panu, panie prezydencie, i narodowi polskiemu szczerze wdzięczny za to zaproszenie. Równocześnie mam zrozumienie dla uczuć tych, którzy odnoszą się do mojego udziału krytycznie i wyrażam mój szacunek dla nich.

To, czego potrzebujemy, to pojednanie i zrozumienie, zaufanie i dobre sąsiedztwo. Uczucia te mogą dojrzewać i rozwijać się tylko wtedy, gdy nasze narody otwarcie stawiają czoło okrucieństwu najnowszej historii. Otwarcie i bez uprzedzeń. Z odwagą dla całkowitej prawdy. Niczego nie dodając, ale też niczego nie ujmując, niczego nie przemilczając, lecz i nic nie wyolbrzymiając. Ze świadomością pragnienia przebaczenia, ale równocześnie z gotowością do przebaczenia.

Dzień 1 sierpnia przywołuje z pamięci, jak niezmierne cierpienia spowodowane przez Niemców stały się udziałem Polaków. Jak w szkłe powiększającym jawią się przed naszymi oczami terror i zagłada, eksterminacja i poniżenie. W zapoczątkowanych aktach odwetowych po wybuchu Powstania Warszawskiego, w systematycznym unicestwianiu miasta i jego mieszkańców maszynieria zniszczenia nazistów przechodziła samą siebie w tych ostatnich

przepełnionych nienawiścią atakach. Już był widoczny nieodwracalny i ostateczny upadek i towarzyszące mu zaczątki wojny, cierpienia, śmierci i wypędzeń również w Niemczech. Tak więc zagłada była nierozdzielnie związana z samozniszczeniem.

Dzień 1 sierpnia 1944 r. jest równocześnie niezatartym symbolem pragnienia wolności polskiego narodu, jego walki o godność ludzką oraz narodowe samostanowienie. Stał się symbolem dla walczącej Polski, która nigdy nie pogodziła się z poniżeniem, bezprawiem i zagrażającą jej zagładą.

Nas, Niemców, przepełnia wstydem to, że nazwa naszego kraju i naszego narodu już na wieczność związana będzie z bólem i cierpieniem, jakich po milionkroć doznawali Polacy.

Nosimy żałobę po zabitych w Powstaniu Warszawskim oraz po wszystkich ludziach, którzy stracili życie w wyniku działań drugiej wojny światowej.

Ubolewamy nad losem narodu polskiego, który po Powstaniu Warszawskim musiał ponownie znosić cierpienia klęski, a potem, przez czterdzieści lat walczył o wolność i godność.

Wiemy też, że martyrologia narodu polskiego nie rozpoczęła się 1 sierpnia 1944 r., lecz już 1 września 1939. Żaden inny kraj nie poniósł w czasie drugiej wojny światowej porównywalnie więcej ofiar niż Polska. Miliony jej obywateli poniosło śmierć w okopach, podczas nalotów bombowych, w komorach gazowych i tutaj, na ulicach Warszawy. Zachowujemy ich wszystkich w naszej pamięci, traktując ich śmierć jak ostrzeżenie, a zarazem zobowiązanie na przyszłość. Od tej pory należy tę przyszłość kształtować wspólnie i odpowiedzialnie.

W ciągu ostatnich czterdziestu lat w historii Europy dokonał się dramatyczny zwrot. Narody zaczęły łączyć się w zjednoczoną Europę. Nikt nie musi rezygnować ani ze swej narodowej odrębności, ani kultury czy też historii. Musimy jedynie zrezygnować z wrogości i nienawiści i z odrobiny naszego narodowego egoizmu. Na zachód od żelaznej kurtyny ta nowa idea dokonała cudów.

Dzisiaj ta droga stoi otworem również przed narodem polskim, który zawsze należał do Europy i którego brakowało Europejczykom przez czterdzieści lat. W takich ramach Polacy i Niemcy będą mogli podać sobie rękę, tak jak już dawno temu stało się to rzeczywistością między Francuzami i Niemcami.

W każdym razie Niemcy będą nieustannie wspierać starania Polski o przyjęcie do Unii Europejskiej i NATO, usilnie i z najlepszych pobudek. Nie możemy uczynić niczego lepszego dla naszych dzieci i wnuków.

W dniu dzisiejszym chylę czoło przed bojownikami Powstania Warszawskiego oraz przed polskimi ofiarami wojny: proszę o wybaczenie tego, co za sprawą Niemców stało się waszym udziałem.

Słowniczek pojęć.

Roman Herzog – (ur. 5 kwietnia 1934, zm. 10 stycznia 2017) – niemiecki polityk związany z Unią Chrześcijańsko-Demokratyczną (CDU), rezydent Republiki Federalnej Niemiec (w latach 1994-1999). Patrz: https://pl.wikipedia.org/wiki/Roman_Herzog

panie prezydencie – chodzi o ówczesnego prezydenta Polski Lecha Wałęsę.

Dzień 1 sierpnia – chodzi o datę wybuchu powstania warszawskiego – 1.08.1944 r.

Pytania do źródła.

Pytania dla uczniów szkoły podstawowej i uczniów szkoły średniej (poziom podstawowy):

1. Dlaczego uważa się, że niniejsze przemówienie prezydenta Niemiec było kolejnym krokiem ku poprawie stosunków polsko-niemieckich? Uzasadnij odpowiedź.
2. Jak relacje pomiędzy Polską a Niemcami widzi autor przemówienia? Na czym powinny się one opierać?
3. W jaki sposób o powstaniu warszawskim i jego uczestnikach wypowiada się autor przemówienia?

Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom rozszerzony): pytania dla poziomu podstawowego, a ponadto:

1. Dlaczego autor przemówienia mówiąc o „podaniu sobie ręki” pomiędzy Polską i Niemcami wspomina o podobnej sytuacji między Francją i Niemcami? Jak kształtowały się stosunki francusko-niemieckie w XX wieku? Czy można znaleźć analogie do stosunków polsko-niemieckich w XX wieku?
2. Prezydent Niemiec w swoim przemówieniu wspomina o tym, że „Narody zaczęły łączyć się w zjednoczoną Europę”. Na czym polegało to zjednoczenie? Omów najważniejsze etapy tego procesu.

Wskazówki:

Przemówienie prezydenta Niemiec Romana Herzoga uznaje się za niezwykle istotne zarówno jeśli chodzi o same stosunki polsko-niemieckie, jak również o akcesję Polski do międzynarodowych organizacji, takich jako NATO czy Unia Europejska. Prezydent Niemiec, otwarcie wypowiadając się o zbrodniach nazistowskich podczas II wojny światowej czy samym powstaniu warszawskim poprosił o przebaczenie, co przyczyniło się do większego

zainteresowania poruszaną tematyką i odpowiedzialnością Niemiec również za naszą zachodnią granicą.

Literatura pomocnicza:

Jakimowicz R., *Zarys polsko-niemieckich stosunków politycznych w latach 1990–2019*, Krakowskie Studia Małopolskie, 2020, nr 1 (25), s. 71-116.

Kosman M. M., *Polsko-niemieckie stosunki polityczne na przestrzeni trzech dekad po zjednoczeniu Niemiec – główne zagadnienia*, „Krakowskie Studia Międzynarodowe”, T. XVII, Nr 2, 2020, s. 129-148.

Najważniejsze cezury:

1994 rok to rok rosnącej normalizacji stosunków między krajami zachodnimi, a państwami dawnego bloku komunistycznego. W tym roku przyjęto program Partnerstwo dla Pokoju przez NATO, a prezydent Bill Clinton spotkał się z prezydentami Czech, Słowacji, Węgier i Polski. W tym roku również Roman Herzog zostaje prezydentem Niemiec, a Nelson Mandela prezydentem RPA.

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord: Adrian Kopp